

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра міжнародних економічних відносин

Допущено до захисту

Завідувач кафедри

Козак Ю.Г.

“ ___ ” _____ 2019 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня магістра

зі спеціальності 292 Міжнародні економічні відносини

за освітньо-професійною програмою «Міжнародні економічні відносини»

на тему: **«Вдосконалення імпорتنих операцій підприємства гірничо-
видобувної промисловості на прикладі АТ «Світло Шахтаря»»**

Виконавець:

студентка ФМЕ, гр. 64

Александрова Маргарита Вікторівна _____

/підпис/

Науковий керівник:

канд. економ. наук, доцент

Уханова Інна Олегівна _____

/підпис/

ОДЕСА – 2019

АНОТАЦІЯ

Александрова Маргарита Вікторівна, «Вдосконалення імпорتنих операцій підприємства гірничо-видобувної промисловості на прикладі АТ «Світло Шахтаря»»
кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності
292 «Міжнародні економічні відносини» за магістерською програмою
«Міжнародні економічні відносини»,
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, 2019 рік

Випускна робота складається з трьох розділів. Об'єкт дослідження – процес імпоротної діяльності підприємства гірничо-видобувної промисловості.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти імпорتنих операцій, узагальнено чинники, що на них впливають, досліджено сучасні методичні підходи визначення показників імпорتنих операцій підприємства.

Проведено аналіз імпорتنих операцій АТ «Світло Шахтаря», проаналізовано чинники та показники імпорتنих операцій на ринку обладнання гірничо-видобувної промисловості.

Запропоновано основні шляхи вдосконалення імпорتنих операцій гірничо-видобувного підприємства АТ «Світло Шахтаря».

Ключові слова: імпортні операції підприємства, транспортно-експедиторське обслуговування, імпорту, гірничо-видобувна промисловість.

ANNOTATION

Aleksandrova Marharyta , «Improvement of import operations of a mining enterprise based on the example of JSC «Light of a Miner»» graduation work for a master's degree in specialty 292 "International economic relations", Odessa National Economic University. - Odessa, 2019.

Graduation work consists of three sections. Object of study - is the process of import activity of a mining enterprise.

The theoretical aspects of import activity are considered in the paper, the factors influencing it are generalized, modern methodological approaches of determination of indicators of import activity of the enterprise are investigated.

The analysis of the import activity of JSC «Light of a Miner» is carried out, the factors and indicators of the international movement of goods by the enterprise are analyzed.

The main ways of improving the import operations of the mining company of JSC «Light of a Miner» are suggested.

Keywords: import activity of the enterprise, freight forwarding service, improvement of import operations, international transport services, freight forwarding services.

ЗМІСТ

	Стор.
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІМПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ ПІДПРИЄМСТВА.....	7
1.1. Сутність та особливості імпортних операцій підприємства гірничо-видобувної промисловості.....	7
1.2. Фактори впливу на операції з імпорту промислового обладнання та комплектуючих гірничо-видобувної промисловості.....	16
1.3. Методи визначення показників імпортних операцій підприємства.....	21
Висновки до розділу 1.....	29
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ІМПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ АТ «СВІТЛО ШАХТАРЯ».....	31
2.1. Організаційно-економічна характеристика імпортних операцій АТ «Світло Шахтаря»	31
2.2. Аналіз показників імпортних операцій підприємства гірничо-видобувної промисловості АТ «Світло Шахтаря»	50
2.3. Аналіз чинників, що впливають на показники імпортних операцій АТ «Світло Шахтаря»	65
Висновки до розділу 2.....	68
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ІМПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ АТ «СВІТЛО ШАХТАРЯ».....	70
3.1 Організаційні заходи щодо удосконалення імпортних операцій підприємства гірничо-видобувної промисловості АТ «Світло Шахтаря».....	70
3.2. Удосконалення імпортних операцій підприємства гірничо-видобувної промисловості АТ «Світло Шахтаря»	79

за рахунок збільшення обсягів закупівель.....	
Висновки до розділу 3.....	83
ВИСНОВКИ.....	85
Додатки.....	90
Список літературних джерел.....	90

ВСТУП

Актуальність теми кваліфікаційної роботи. Зовнішньоторговельна діяльність у вигляді імпорتنих операцій стає все більш важливим фактором розвитку народного господарства та економічної стабілізації країни. Розвиток імпорتنих операцій відіграє особливу роль в сучасних умовах, коли відбувається процес інтеграції економіки в світове господарство. Зараз немає практично жодної галузі в промислово розвинених країнах, яка не була б втягнута в сферу імпорту. Важливою частиною для багатьох організацій, які займаються зовнішньоекономічною діяльністю є оцінка ефективності зовнішньоекономічної діяльності, зокрема оцінка показників імпорتنих операцій для тих підприємств, що займаються закупівлею товарів на зовнішньому ринку та ввозять їх на митну територію України. З урахуванням того, що імпорт обладнання та комплектуючих – один з найважливіших компонентів розвитку економіки України, яка намагається перейти до нової моделі економіки із підвищенням ролі видобувної промисловості, його стійке та ефективне функціонування є необхідною умовою інтеграції та підтримки розвитку економіки. Особливо цікавим стає дослідження імпорту гірничого обладнання, тому що сфера видобутку вугілля є для нашої країни однією із головних складових національної промисловості. Вищевикладене обумовило вибір теми роботи та її актуальність.

Теоретичні аспекти дослідження імпорتنих операцій підприємств викладено у розробках Ю.Г. Козака, В.В. Семеніхіна, Г.Ю. Касьянової, Ю.М. Неруш тощо, однак питання розвитку та удосконалення імпорتنих операцій для підприємств гірничо-видобувної промисловості потребують подальшої уваги та розробки.

Метою роботи є дослідження теоретичних питань та вироблення практичних заходів удосконалення імпортової діяльності підприємства гірничо-видобувної галузі.

Для досягнення цієї мети у роботі поставлені наступні **завдання**:

- дослідження теоретичних основ імпортової діяльності;
- узагальнення чинників, що впливають на імпортову діяльність підприємства;
- узагальнення методів визначення показників імпорту;
- проведення аналізу зовнішньоекономічної діяльності АТ «Світло Шахтаря»;
- проведення аналізу чинників та показників імпортних операцій АТ «Світло Шахтаря»;

Аналіз чинників. Що впливають на здійснення імпортних операцій АТ «Світло Шахтаря»;

- вироблення організаційних заходів щодо удосконалення імпортних операцій підприємства гірничо-видобувної промисловості АТ «Світло Шахтаря»;
- розробка заходів з удосконалення імпортних операцій підприємства гірничо-видобувної промисловості АТ «Світло Шахтаря» за рахунок збільшення обсягів закупівель.

Об'єктом дослідження є імпортна діяльність підприємства гірничо-видобувного обладнання АТ «Світло Шахтаря».

Предметом дослідження є теоретичні аспекти та прикладні рекомендації з удосконалення імпортних операцій підприємства гірничо-видобувної галузі.

Методологічною основою роботи є теоретичні положення економічної науки, наукові праці вітчизняних та закордонних вчених, присвячені проблемам при здійсненні імпортних операцій. У роботі було використано наступні загальнонаукові та спеціальні методи: методи узагальнення та синтезу, статистичного та економічного аналізу, графічні методи. Робота здійснена з використанням офісного пакету MS Office - Microsoft Excel.

Інформаційна база дослідження. При написанні випускної роботи використовувалися закони України та інші нормативно-правові документи, монографічна та спеціальна наукова література, Інтернет-джерела, статистична інформація та внутрішня звітність АТ «Світло Шахтаря».

Публікації та апробація результатів дослідження. Результати кваліфікаційної роботи апробовано на Всеукраїнській науково-практичній конференції молодих вчених «Глобальні та регіональні аспекти інноваційного розвитку економіки». Одеса. ОНЕУ, 28 березня 2019 р. де зроблено доповідь Александрова М.В. Аналіз показників зовнішньої торгівлі обладнанням для гірничо-видобувної промисловості (на прикладі АТ «Світло Шахтаря»

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел.

ВИСНОВКИ

Таким чином в результаті дослідження ми дійшли наступних висновків:

1. Імпортна діяльність і загальному сенсі - це переміщення іноземних товарів, робіт і технологій з за кордону, по залізничному, водяному та повітряному шляхам, для їх реалізації у державному кордоні, без зобов'язань на повернення назад. Імпорт направлений на задоволення економічних та матеріальних потреб суспільства. Імпорт здійснюється з боку державної влади та відповідає митному законодавству цієї країни. Мотивами імпортової діяльності підприємства є: відмінності в якості однорідної продукції, яка випускається в країні і за рубежомі має такі характеристики, як: довговічність, зручність використання, дизайнерські характеристики; розширений асортимент: прагнення компанії в збільшенні кількості груп товарів за рахунок імпортової продукції; різні рівні витрат: збільшення прибутку за рахунок витрат на комплектуючі, шляхом закупа їх за кордоном; підвищення технічної оснащеності: закуп обладнання, которо володіє більш високими технічними характеристиками.
2. Основними проблемними чинниками, які стримують В економіці виділяють дві основні групи факторів, які впливають на імпортні операції: фактори першого порядку: ступінь ефективності ринку збуту фірми-імпортера; істотні умови контракту; обмежуючі фактори (бюджет контракту). Фактори другого порядку: рівень рентабельності продажів імпортного товару; рівень інфляції національної валюти; тривалість комерційного циклу контракту; умови оплати імпортного товару; натурально-речова форма предмета контракту; розмір внутрішніх витрат за контрактом; рівень митного оподаткування.
3. Економічна ефективність імпорту розраховується по-різному в залежності від цілей здійснення імпорту: для власного споживання або для

реалізації на внутрішньому ринку. Визначення показників імпорتنих операцій підприємства проводиться з наступними цілями: оцінити рівень ефективності імпорتنих операцій - виявити фактори, що впливають на ефективність імпорتنих операцій та оцінити рівень їх впливу; спрогнозувати подальший розвиток імпорتنих операцій. Основні напрямки аналізу імпорتنих операцій включають в себе: аналіз структури і динаміки імпорتنих операцій; аналіз витрат на організацію імпорتنих операцій; доходи від організації імпорتنих операцій; факторний аналіз ефективності імпорتنих операцій; оцінка впливу імпортової діяльності на показники діяльності підприємства.

4. Товариство «Світло шахтаря» - є одним з найстаріших машинобудівних підприємств, що спеціалізується на виготовленні скребкових забійних конвеєрів, перевантажувачів і головних світильників за індивідуальними замовленнями шахт з урахуванням гірничо-геологічних умов роботи. Завод заснований в 1891 році. У 1994 році завод був перетворений, одним з перших у вугільній галузі, в акціонерне товариство, яке має державної частки власності, шляхом приватизації. Здійснення імпорتنих операцій на підприємстві АТ «Світло Шахтаря» відбувається шляхом заключення контрактів з іноземними фірмами. Для того щоб здійснити зовнішньоторговельну угоду підприємству необхідно мати власні експортні ресурси, тому АТ «Світло Шахтаря» спочатку експортує гірничо-видобувне обладнання власного виробництва, а потім закуповує необхідні комплектуючі вироби у іноземних партнерів. Для виробництва готової продукції АТ «Світло шахтаря» закуповує ТМЦ (металопрокат, допоміжні матеріали і комплектуючі) у таких основних країн - Росія, Польща, Німеччина, Білорусь.

5. Протягом 2018 року обсяг реалізації продукції збільшився на 639 тисяч гривень в порівнянні із 2017 роком. Даний приріст зумовлений збільшенням середньогодинної виробітки одним робітником на 0,169 грн, що дало змогу збільшити об'єм реалізації на 592 тисяч гривень. За рахунок збільшення

середньої кількості днів відпрацьованих одним робітником на два дні та зменшенням середньоспискової чисельності робітників на 2 чоловік об'єм реалізації виріс на 139 тис. гривень. За рахунок зменшення середньої тривалості робочого дня об'єм реалізації зменшився на 57 та 32 тисячі гривень. Деякі з інших показників також мають негативну тенденцію, так як чиста рентабельність продажу впала на 2,24% та складає 5,74% у звітному році. Проте рентабельність продажу від операційної діяльності, що збільшилась на 3,43 % . Приріст собівартості перевищує приріст виручки, що є негативним фактором.

6. В 2016 році основними постачальниками є Росія та Білорусія, а решта товарів практично рівномірно розподіляється між постачальниками з Польщі та Німеччини. З різних причин підприємство співпрацює з цими країнами: якість, цінова політика на товари, знижки для постійних клієнтів. В 2018 році, основним постачальником так і залишається Німеччина, а решта товарів рівномірно розподіляється між постачальниками з Росії, Білорусії, Польщі.

7. Для того щоб отримати ясну оцінку сил підприємства «Світло Шахтаря» і ситуації на ринку, використано SWOT-аналіз. На основі аналізу можна зробити висновки про потенціал розвитку підприємства АТ «Світло Шахтаря», що криються в усуненні слабких сторін, вмілому використанні можливостей та обліку загроз. Таким чином, з метою поліпшення імпортних операцій можливі наступні рекомендації: застосувати нові методи організації імпортних операцій, шляхом організації технічних процесів, знайти нових постачальників, попередньо усунувши збої в постачаннях торгового обладнання; налагодити інформаційний обмін компанії; розробити стратегію поставок і спланувати бюджет; найбільш якісніше використовувати можливість установки торгового обладнання для залучення нових клієнтів і тим самим винищувати з каналів збуту конкуруючі фірми – виробники.

8. На основі проведених аналізів у другому розділі можна сказати, що незважаючи на деякі недоліки діяльність АТ "Світло Шахтаря" є прибутковою, про це говорить досить раціональне використання організацією наявних ресурсів і ефективності її фінансово-господарської діяльності. Проте в рамках діяльності АТ «Світло Шахтаря» виявлено певні недоліки в організації її діяльності, усунення яких дозволить підвищити ефективність функціонування даної транспортно-експедиційної організації в сучасних умовах.

9. В результаті проведеної роботи були запропоновані наступні шляхи підвищення ефективності імпорту АТ «Світло Шахтаря»: Зменшення собівартості за рахунок збільшення обсягів закупівель і в зв'язку з цим отримання знижок у постачальника, а також зменшення вартості перевезення, що припадає на одиницю товару. Для того щоб зменшити собівартість закупаюваного за кордоном товару за рахунок зменшення ціни постачальника, необхідно закуповувати товар більшими партіями, за які покладаються знижки і бонуси. Так, постачальник конвеєрів і редукторів пропонує знижки до 5% при одноразовій закупівлі товару в обсязі 40 футового контейнера HQ (High-Cube) (68 куб. М). Для порівняння: АТ «Світло Шахтаря» одноразово закуповує 20 футовий контейнер товару (27,5 куб.м), втрачаючи при цьому можливі знижки. Крім того, доставка контейнера 40HQ вигідніше, ніж доставка 20 футового контейнера. Доставка 40 футового контейнера HQ в 1,5 рази дорожче доставки 20 футового контейнера, при тому, що обсяг 40 HQ більше обсягу 20 футового контейнера в 2,47 рази.

10. Зменшення собівартості за рахунок отримання знижок у постачальника при використанні 100% передоплати за імпортований товар. При використанні 100% передоплати і при однаковій кількості товару ефект від угоди вище в 1,02 рази ефекту від угоди при використанні часткової

передоплати. Ефективність також більше, а саме на гривню витрат припадає 1,90 грн. виручки, замість 1,87 грн. як у випадку з частковою передплатою.

11. Пошук нових постачальників також може позитивно позначитися на зменшенні собівартості товару і, відповідно, на підвищенні ефективності імпорту за рахунок пропозиції аналогічного товару за нижчими цінами. Для розширення пошуку нових постачальників необхідно відвідувати виставки, в яких беруть участь потенційні контрагенти. Наприклад, виставка товарів готової продукції Firmenwagen в Німеччині проводиться два рази на рік, навесні та восени. Також аналогічні виставки проводяться в Польщі, Білорусії та Росії. Крім того, потрібно відвідувати виставки, що проводяться в Україні за участю як іноземних, так і вітчизняних постачальників, наприклад, виставка Agroinkom, що проходить в Україні.

Список літературних джерел

1. Бахолдіна, І. Облік, аналіз і шляхи оптимізації ЗЕД комерційних організацій / І. Бахолдіна, Е. Езіс. - М. : LAP Lambert Academic Publishing, 2014. - 124 с.
2. Балтакса П. М., Кливец П. Г. Слагаемые эффективности: Из опыта промышленного предприятия. – М.: Экономика, 1998. – 92с.
3. Борисова І.І. Правове забезпечення зовнішньоекономічної діяльності/ І.І. Борисова: КНЕУ, 2010. – 72 с.
4. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність»: ВВР від 04.02.2009, № 27, ст. 349.
5. Гербер, М.Е. Малий бізнес. Від ілюзій до успіху. Повернення до міфу підприємництва / М.Е. Гербер. - М. : Олімп-Бізнес, 2012. - 230 с.
6. Куніцька О.М. Підвищення ефективності роботи митного терміналу при виконанні міжнародних вантажних автомобільних перевезень / О.М.Куніцька. -К. : НТУ. - 2006. - 19 с.
7. Горшкова, Л.А. Основи управління організацією: практикум / Л.А. Горшкова, М.В.Горбунова. - М. : КНОРУС, 2012. - 351с.
8. Єлізаров, Ю.Ф. Економіка організацій: підручник для вузів / Ю. Ф. Єлізаров. - М. : Видавництво «Іспит», 2014. - 496 с
9. Жіделева, В.В. Економіка підприємства: навч. посібник / В.В. Жіделева, Ю.Н. Каптейн. - М. : ИНФРА-М, 2015. - 133 с.
10. Романчиков В.І., Романченко І.О. Міжнародні економічні відносини: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів/ В.І. Романчиков, І.О. Романченко – К.: ЦУЛ, 2008. – 256 с.
11. Капканники С. Державне регулювання економіки / С. Капканники. - М. : КноРус, 2013. - 520 с.
12. Левчаев П.А. Фінанси підприємств національної економіки: навчальний посібник / П.А. Левчаев. - М. : Економіка, 2011. - 394 с.

13. Мозіас П., Яковлева В. Зовнішньоторговельна політика Китаю після приєднання до СОТ // Світова економіка і міжнародні відносини. - 2013. - №12 - С. 29 - 33
14. Семеніхін, В. Зовнішньоекономічна діяльність / В. Семеніхін. - М. : Ексмо, 2012. - 216 с.
15. Семенов А.А. Міжнародний менеджмент Конспект Лекцій/ А.А. Семенов – Донецьк: Дон-НУЕТ, 2011. – 197 с.
16. Щербакова, Н. Международные валютно-финансовые отношения. – М.: Флинта, 2011. – 317 с
17. Любушин, М.П. Аналіз фінансово-економічної діяльності підприємства: Навчальний посібник для вузів / Н.П. Любушин, В.Б. Лещева. -М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2011. -356 с
18. Підприємство на зовнішніх ринках: Зовнішньоторговельне справа: підручник / Под. ред. С. І. Долгова, І. І. Кретьова. - М. : БЕК, 1997.
19. Касьянова, Г. Экспорт і імпорт: Навчальний посібник / Г. Касьянова. - М. : АБАК, 2015. -534 с.28.
20. Свиридюк, А.У. Економіка Т.2. Мікроекономіка /А.У. Свиридюк. - М. : Юрайт, 2012. - 674 с.
21. Яковлева Е.В. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства: навч. посібник / Є.В. Яковлева. - Омськ: Видання ОмГТУ, 2009. - 90с.
22. Сберегаєв Н.А. Основи зовнішньоекономічної діяльності підприємств. М. : Вища освіта. - 2007. - 350 с.
23. Ростовський Ю.М., Гречков В.Ю. Зовнішньоекономічна діяльність. - М. : Економіст. - 2006. - 589 с.
24. Гордєєв Г.Д., Іванова Л.Я., Казанцев С.К. та ін.; Під ред. Сторовського Л.Є. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства. Основи: Учеб. для вузів / - М. : Закон і право: ЮНИТИ, 2006. - 345с.
25. Коломієць Т.М. Експертиза товарів: підручник/ Т.М. Коломієць, Н.В. Притульська, О.Л. Романенко. – К.: КНТЕУ, 2001, – 274 с.

26. Покровська В.В. Зовнішньоекономічна діяльність. - М .: Економіст. - 2009. - 672 с.
27. Кондраков Н. П. Регіональна економіка / Н. П. Кондраков. - М .: ИНФРА-М, 2002. - 614 с.
28. Міротін Л. Транспортно-експедиційне обслуговування: складові якості /Л.Міротін, К. Мадалена, И. Ташбаев. - РИЗИК. - 1996.- Вип. 45. - С. 35- 38.
29. Максютов А. Економіка і управління підприємством: Учеб.пособие. - М .: Бератор-Прес, 2002. - 288 с.
30. Лавров С.Н. Валютно-фінансові відносини підприємств і організацій із зарубіжними партнерами / С.М. Лавров - М .: 2004. - 54 с.
31. Шишков В.І. Експедиційне обслуговування підприємств і організацій автомобільним транспортом В.І.. Шишков, С.У. Піньковецкій, Ю.В. Калашников. - М .: Транспорт, 1982. - 222с.
32. Козак Ю. Г. Міжнародна торгівля: навч.посібник / Ю. Г. Козак, Логвінова, Н.С., Притула, Н.В., Осипов, В.М., Кочевой, М.М., Логвинова, Н.С.Притула, Н.В. Осипов- 5-те вид., перероб. та доп. - Київ: Центр учбової літератури, 2015. – 272 с.
33. Офіційний сайт АТ «Світло Шахтаря» [Електронний ресурс] /– Режим доступу: <http://www.shaht.kharkov.ua/files/forShareholder.html>
34. Учет и анализ эффективности экспортно-импортных операций [Електронний ресурс] /– Режим доступу: <https://works.doklad.ru/view/MYS71JT2LTc/8.html>
35. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 1. / Редкол.: ...С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К.: Видавничий центр “Академія”, 2000. – 864 с.. [Електронний ресурс] /– Режим доступу: <http://www.ukr.vipreshebnik.ru/entsiklopediya/51-e/3165-eksportnij-potentsial.html>

36. Регіональна економіка: Навчальний посібник [Електронний ресурс] /– Режим доступу: http://pidruchniki.com/1763030338753/rps/regionalna_ekonomika
37. Богатінов Ю. В. Економічна оцінка якості та ефективності роботи підприємства. - М .: изд. стандартів, 2001. -214с. [Електронний ресурс] /– Режим доступу: <https://www.dissercat.com/content/otsenka-effektivnosti-deyatelnosti-stroitel'nogo-predpriyatiya-metodami-risk-menedzhmenta>
38. Шеремет А. Д. Комплексний економічний аналіз діяльності підприємств. - М .: Економіка, 2001. - 210с. [Електронний ресурс] /– https://www.studmed.ru/sheremet-ad-kompleksnyy-analiz-hozyaystvennoy-deyatelnosti_8c312573a97.html
40. Н.С. Дука; Ред. Зінь Е.А. – К.: Кондор, 2009. – 432 с. [Електронний ресурс] /– Режим доступу: http://pidruchniki.com/14550623/ekonomika/nadannya_transportno-ekspeditorskih_poslug
41. Красильникова Е.А. Удосконалення управління зовнішньоторговельною діяльністю промислових підприємств - М .: Економіка, 2007. - 173с. [Електронний ресурс] /– Режим доступу: <https://www.dissercat.com/content/sovershenstvovanie-upravleniya-vneshnetorgovoi-deyatelnostyu-promyshlennykh-predpriyatii>
42. Принципи міжнародних комерційних договорів УНІДРУА / Міжнар. ін-т уніфікації приватного права (УНІДРУА); пер. з англ. і вступ. ст. А. С. Комарова. - М .: Статут, 2006. - 681 с .
43. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства: Підручник для вузів / Л.Є. Стровский, С.К. Казанцев, Е.А. Паршина і ін .; Під ред. проф. Л.Є. Стровский. - 3-е изд., Перераб і доп. - М .: ЮНИТИ-ДАНА, 2001. - 755С .
44. Соркін С.Л. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства: економіка і управління: Учеб. Посібник \ С.Л. Соркін. - Гродно: ГрГУ, 2004. - 310 с .
45. Нехорошева Л.М, Антипова Н.Б., Зайцева Н.А. Економіка підприємства: Учеб. Допомога. -Мен .: Вища школа, 2011. -383с.

46. Савицька, Г. В. Аналіз господарської діяльності підприємства: підручник / Г. В. Савицька. - 4-е изд., Перераб. і доп. - М.: ИНФРА-М, 2008. - 512 с.
47. Смолкін А.М. Менеджмент: основи організації: Підручник. - М. : ИНФРА-М, 2002. - 538 с.
48. Воронцов, С. І. Створення виробництва при збутової організації / С. І. Воронцов; // Маркетинг і маркетингові дослідження в Росії. - 2002. - № 2. - С.38-41.
49. Янковський Н.А. Управління конкурентоспроможністю підприємства на світових ринках: макро- і мікрорівні. - Донецьк: ДонНУ, 2004.-398 з